

Naslov:

VOJNA IN MIR

Avtor: **Lev Nikolajevič Tolstoj**

Obdobje: Realizem in naturalizem

Pomen:

Roman je nastal v 2. polovici 19. stoletja. Tolstoj ga je pisal pet let, od leta 1864 do 1869, in sicer vsak dan od osem do deset ur. Dva tisoč strani dolg roman je kar sedemkrat popravil in prepisal.

Povzetek celotnega besedila:

Na zabavah premožnih družin v Moskvi so knez Andrej Bolkonski, Pierre, Helena, knez Anatol, Nataša, Sonja in mnogi drugi. Pierre se zaljubi v Heleno, Nataša v Borisa, Sonja v Nikolaja. Grof Bezuhov umre, Pierra pa spoznajo za njegovega sina in dobi za dediščino ogromno premoženje. Knez Andrej odide v vojsko, prav tako tudi Nikolaj Rostov. Francozi pa medtem že pridejo čez dunajski most in napadejo Ruse. V boju je Nikolaj ranjen. Pierre se poroči s Heleno, ki se kmalu izkaže za nezvesto. Knežni Marji neuspešno dvori Anatol Kuragin. V bitki pri Slavkovu je ranjen knez Andrej, ki so ga dva meseca pogrešali, potem pa je vendarle prišel domov. Žena Liza mu je umrla pri porodu.

Ker se Pierre z ženo ne razume dobro, odide v Peterburg, kjer ga pregovorijo, da postane prostozidar. Čez nekaj časa celo postane njihov vodja in da zgraditi bolnice, šole, cerkve, kmetom pa ukine tlako. Vsi ga poznajo kot prijaznega, zabavnega in dobrosrčnega moža.

Nikolaj gre z dopusta spet v vojsko, knez Andrej pa postane član komisije za sestavljanje vojaškega pravilnika.

Ker Nikolaju ne dovolijo, da bi se poročil s Sonjo, spet jezen odide v vojsko. V Moskvo pridejo tudi Bolkonci, grof Nikolaj s hčerko Marjo, in Boris, ki se potem poroči z Julijo Kuragino.

Nataša se nekega večera v operi zaljubi v Anatola Kuragina, poročenega prevaranta in zapravljevca. Odslovi kneza Andreja in hoče pobegniti z Anatolom. Namerna spodleti po zaslugi Sonje, ki se ji Anatol zdi sumljiv. Nataša je zelo nesrečna.

Medtem Francozi prestopijo Nemen in kljub dopisovanju Napoleona in carja Aleksandra se vojna iz raznih razlogov začne. Francozi počasi prodirajo proti Moskvi, da bi jo zavzeli.

Knez Andrej odpotuje s Kuraginom, da bi se z njim dvobojeval, Nataša pa se medtem z vero in podporo prijatelja Pierra Bezuhova spet postavi na noge.

Maršal ruske vojske postane stari Kutuzov. Francozi osvojijo Smolensk in prodirajo naprej. Pred njimi se umaknejo tudi Bolkonci. Medtem umre grof Nikolaj Bolkonski, Marja pa se zaljubi v Nikolaja. V vojsko odide tudi Pierre. Pripravlja se velika bitka pri Borodinu, ki je izredno kruta, z velikim številom mrtvih in ranjenih. Francozi imajo premoč, vendar s težavo zmagujejo. Kneza Andreja je medtem ranil drobec granate.

Francozi zavzamejo Moskvo brez boja. Zaradi raznih načrtov se Pierre ne umakne takoj iz Moskve, zato ga Francozi ujamejo in zaprejo kot požigalca. Pomagal je ostalim ljudem in si prizadeval ujeti Napoleona.

Rostovi in ranjeni knez Andrej se umaknejo iz goreče in prazne Moskve. Knezu Andreju stojita ob strani Nataša in Marja. Pierre v jetništvu pride do raznih spoznanj o življenju in človeku.

Kmalu francoska vojska oslabi in Rusi jih pri vračanju napadejo, zajamejo veliko vojakov in si celo prizadevajo ujeti pomembnega generala ali celo Napoleona. Francoska vojska se umika in pri tem rop. Ruska vojska jih polagoma potiska nazaj proti Parizu. Francoska vojska doživi popoln poraz. Pierre, ki ga osvobodijo Kozaki, se vrne v normalno življenje, izpove se Nataši, ki jo je že dlje časa na skrivaj ljubil, in se z njo poroči. Francozi Napoleona zaprejo na otok Svete Helene, kjer je še dolgo upal na uresničitev svojih osvajalnih načrtov.

Povzetek dlomka:

Odlomek v berilu prikazuje Napoleonov vstop v Moskvo (po bitki pri Borodinu in umiku ruskih čet), ki pa so jo prebivalci večinoma zapustili. Na začetku Tolstoj opeva Moskvo in jo primerja z žensko in materjo (v tem delu so še posebej izrazite veličastne primere in pridevniki). Napoleon Moskvo spoštljivo, a častihlepno ogovarja in se veseli zmage ter zavzetja mesta (ogovori jo v francoščini). To bitko čuti Napoleon tudi kot osebni obračun s carjem Aleksandrom I. Med

čakanjem ruskega odposlanstva načrtuje Napoleon bodočnost Moskve pod svojim okriljem in vso milost, s katero jo bo obsipaval. Ko napade mesto, spozna, da je opustošeno, in začuti jezo in poraz, saj mu je spektakularna zasedba Moskve spodletela. V podzavesti morda že začuti, da bo ravno v tem prelepem mestu poražen.

Odlomek:

Blesk jutra je bil čaroben. Ob znožju Poklonskega hriba se je daleč širila Moskva s svojo reko, svojimi vrtovi in cerkvami, kakor da bi živela svoje posebno življenje; njene kupole so kakor zvezde trepetale v sončnih žarkih.

Ob pogledu na to čudno mesto s stavbnimi oblikami, kakršnih še ni bil videl, je obhajala Napoleona tista nekam zavidna in nemirna radovednost, ki jo ljudje navadno čutijo ob pogledu na oblike tujega življenja, ki o njih nič ne vedo. To mesto je očitno živelo z vsemi močmi svojega življenja. Po tistih neopredeljivih znamenjih, po katerih se živo telo že na veliko daljavo nezmotno razlikuje od mrtvega telesa, je videl Napoleon s Poklonskega hriba v mestu utrip življenja in čutil tako rekoč dih tega velikega, krasnega telesa. Vsak ruski človek, ki gleda Moskvo, čuti, da mu je mati; vsak tujec, ki jo gleda, ne da bi poznal njen materinski pomen, mora čutiti ženski značaj tega mesta; in Napoleon ga je čutil.

“Cette ville asiatique aux innombrables églises, Moscou la sainte. La voila donc enfin, cette fameuse ville! Il était temps.”¹ S temi besedami je zlezel Napoleon s konja, velel razgrniti pred seboj načrt te Moscou in poklical tolmača Lelorma d'Idevilla. “Une ville occupée par l'ennemi res-semble a une fille qui a perdu son honneur,”² je pomislil (kakor je bil že v Smolensku rekel Tučkovu). S tega vidika je zrl na vzhodno krasotico, ki je ležala pred njim in ki je dotlej ni poznal. Sam se je bil čudil misli, da je njegova davna želja, ki se mu je zdela nemogoča, vendar že uresničena. Pri jasni jutranji svetlobi je gledal zdaj na mesto, zdaj v načrt in prepričanje, da se ga je polastil, ga je razburjalo in grozilo.

“Vendar, ali je moglo biti drugače?” je pomislil. “Tu leži ta prestolnica — meni pred nogami — in čaka svoje usode. Kje je zdaj Aleksander in kaj si neki misli? Čudno, krasno, veličastno mesto! In čuden in veličasten je ta trenutek! V kakšni luči stojim pred njimi!” je mislil o svojih četah. “Tu je plačilo vsem tem malovernežem,” je pomislil, ozirajoč se po četah, ki so stale okrog njega, in po drugih, ki so prihajale in se urejale. “Samo ene moje besede je treba, samo enega migljaja moje roke, pa bi bila ta starodavna prestolnica des Czars razvalina. Mais ma clemence est toujours prompte a descendre sur les vaincus.”³ Biti moram velikodušen in resnično velik ... A ne, saj ni res, da bi bil v Moskvi,” mu je mahoma prišlo na misel. “In vendar, glej jo, kako leži pred mojimi nogami, in njene zlate kupole in križe, kako migljajo in trepečejo v sončnih žarkih. Da, prizanesem ji. Na stare spomenike barbarstva in samosilništva zapišem velike besede pravičnosti in usmiljenja ... Aleksander bo prav to najbridkeje občutil, saj ga poznam.” Napoleonu se je zdelo, da je glavni pomen tega, kar se godi, v njegovi osebni borbi z Aleksandrom. “Z višin Kremlja — da, to je Kremelj, da! — jim dam zakone pravičnosti, jim pokažem pomen resnične omike in prisilim potomce bojarjev, da se bodo z ljubeznijo spominjali imena svojega zavojevalca. Odposlanstvu porečem, da vojne nisem hotel in je tudi danes nočem; da sem se vojskoval samo z lažnivo politiko njihovega dvora; da ljubim in spoštujem Aleksandra in da bom v Moskvi sprejel mirovne pogoje, ki bodo vredni mene in mojih narodov. Nočem se okoristiti z vojno srečo v ponižanje njihovega spoštovanega vladarja. >Bojarji!< jim porečem. >Nočem vojne, mir hočem in blaginjo vseh svojih podložnikov.< Sicer pa vem, da me bo njih navzočnost prevzela in bom govoril z njimi tako kakor zmeraj: jasno, slovesno in vzvišeno. Če je le res, da sem v Moskvi? Da, tu je!”

“Qu'on m'amene les boyards,”⁴ se je obrnil k spremstvu.

General z bleščečim spremstvom je neutegoma zdirjal po bojarje. Minili sta dve uri. Napoleon je bil pozajtrkal in je spet stal na istem kraju vrh Poklonskega hriba in čakal odposlanstva. Govor bojarjem je bil v njegovi domišljiji že jasno sestavljen. Ta govor je bil poln dostojanstva in veličine, kakor si jo je Napoleon predstavljal.

Velikodušni poudarek, s katerim je hotel Napoleon vplivati v Moskvi, ga je samega zanašal. V mislih je že določal dneve de réunion dans le palais des Czars,⁵ ob katerih bi se naj ruski veljaki shajali z veljaki francoskega cesarja. V mislih je tudi imenoval guvernerja, takega, ki bi znal pritegniti domačine k sebi. Ker je bil zvedel, da je v Moskvi mnogo dobrodelnih zavodov, se je v domišljiji namenjal, da bo vse te zavode obsipal s svojo milostjo. Kakor se mu je zdelo v Afriki potreba, da je v burnusu sedel v mošeji, tako je tudi v Moskvi mislil, da mora biti milostljiv kakor carji. In da bi do dna ganil ruska srca — kajti kakor noben Francoz si tudi on ni mogel zamisliti nič ganljivega brez spomina na “ma chere, ma tendre, ma pauvre mere”⁶ — je sklenil, da z velikimi črkami zapiše na vse te zavode: “Etablissement dédié a ma chere Mere.”⁷

— “Ne, kratko: Maison de ma Mere,”⁸ je sklenil sam pri sebi. “Vendar, ali sem res v Moskvi? Da, tu leži pred menoj; a kako da tako dolgo ni videti mestnih odposlancev?” je ugibal.

Medtem je bilo v zadnjih vrstah cesarjevega spremstva tiho, razburjeno posvetovanje med njegovimi generali in maršali. Častniki, ki so bili jahali po odposlanstvu, so se bili vrnili z novico, da je Moskva prazna in da so se vsi prebivalci izselili in odšli. Obrazi posvetujočih se so bili blede in vznemirjeni. Plašilo jih ni to, da je bila Moskva zapuščena (naj se jim je zdel ta dogodek še tako pomemben), ampak plašila jih je misel, kako naj to naznanijo cesarju: kako mu naj — ne da bi spravili njegovo veličanstvo v tisti strašni položaj, ki ga Francozi imenujejo *ridicule*⁹ — povedo, da je zaman tako dolgo čakal bojarjev in da ni v mestu žive duše razen pijanih trum. Nekateri so menili, da je treba po vsaki ceni zbrati nekakšno odposlanstvo; drugi so se upirali temu mnenju in trdili, da je treba cesarja previdno in pametno pripraviti in mu povedati resnico.

“Il faudra le lui dire tout de meme ...” so menili gospodje iz spremstva. “Mais messieurs ...”¹⁰

Položaj je bil tem težji, ker je cesar, premišljujoč o svojih velikodušnih namerah, potrpežljivo hodil pred načrtom sem ter tja in se z veselim, ponosnim smehljajem kdaj pa kdaj spod roke oziral po cesti v Moskvo.

“Mais c'est impossible ...”¹¹ so ponavljali gospodje iz spremstva, kakor da bi se ne mogli odločiti in izgovoriti strašne besede “ridicule”, ki jim je bila na mislih ...

Medtem pa se je tudi cesar naveličal jalovega čakanja in je s svojo igralsko tankoslutnostjo začutil, da začenja veličastni trenutek, ki že predolgo traja, zgubljeni svojo veličastnost; zato je dal znamenje z roko. Osamljen strel signalnega topa je zagrmel in čete, ki so bile od vseh strani obkolile Moskvo, so se vzdignile in jele skozi Tverska, Kaluška in Do-rogomilovska vrata korakati v mesto. Hitreje, čedalje hitreje, prehitvajoč druga drugo, so se v brzi korak in v drnec pomikale čete, zginjale v oblakih prahu, ki so jih dvigale, in polnile zrak s hrumečim, zlivajočim se vpitjem.

1 Tak tu je zdaj sveta Moskva, to slavno azijsko mesto s svojimi nešteti cerkvami! Čas je bil!

2 Mesto, ki ga je zasedel sovražnik, je podobno dekletu, ki je zgubilo nedolžnost.

3 Ali moja milost je zmeraj pripravljena prizanesti premaganim.

4 Naj privedejo bojarje!

5 Snidenj v carski palači.

6 Mojo drago, nežno, ubogo mater.

7 Zavod, posvečen moji materi.

5 Dom moje matere.

9 Smešnega.

10 Vendarle mu bo treba povedati ... Ali, gospodje ...

11 Ne, to je nemogoče ...

MOTIVNO-TEMATSKA INTERPRETACIJA

Vojna in mir presega vsakdanjo obliko realističnega romana, čeprav ostaja z načinom pripovedi, slogom in motivi znotraj realistične književnosti.

Tolstojev zgodovinski roman *Vojna in mir* je epopeja, saj zajema zgodovinsko, junaško in intimno dogajanje, pomembno za ves ruski narod.

Roman ima dve ravni, kot je nakazano že v naslovu. Vojna vsebuje zgodovinsko-politično dogajanje v Rusiji in v Evropi sploh, mir pa zasebno, družinsko in družabno življenje plemiških krogov v tedanji Rusiji

JEZIKOVNO-SLOGOVNA ANALIZA

Tolstoj je bila vsebina vedno pomembnejša od oblike, zato so mu mnogi očitali, da je njegova skladnja mnogokrat zelo zapletena in okorna, vrinjenih je mnogo deležij in deležnikov.

Pomemben mu je tudi ritem, ki ga ustvarja s številnimi paralelizmi. Za slikanje življenja v gibanju, v nenehnem spreminjanju, pa mu služijo številni pridevniki.

V romanu se prepletata ruska in francoska govorica.

Pripovedovalec je vseveden.

ZUNANJA ZGRADBA

Roman obsega 2000 strani, na katerih se zvrsti pred bralcem nad petsto dejavnih oseb. Nekatere od njih spremljamo

skozi ves roman, druge pa se pojavijo samo bežno. Vsak drobec v zgradbi Tolstojevskega romana je njegov nepogrešljivi del: nič ni v njem odvečnega, nič takšnega, kar bi se lahko izpustilo, ne da bi bila pri tem prizadeta njegova umetniška celota.

Lev Nikolajevič Tolstoj

1828-1910

ŽIVLJENJE

Lev Nikolajevič Tolstoj se je rodil 1828 v Jasni Poljani kot potomec stare plemiške družine in že zgodaj ostal brez staršev. Po nedokončanem študiju v Kazanu je živel na svojem posestvu. Kmalu je vstopil v vojsko in se udeležil bojev na Kavkazu. Udeležil se je tudi krimske vojne in sodeloval v bitki za Sevastapol, nato pa je izstopil iz vojske. V letih od 1857 do 1861 je obiskal zahodno Evropo (Nemčijo, Anglijo in Švico). Po vrnitvi se je na svojem posestvu posvečal književnemu delu in prosvetljevanju kmetov. 1862 se je poročil. Sledila so njegova najplodnejša leta. 1878 se je začela njegova življenjska kriza, postal je moralist in iskalec življenjskega smisla. Njegov nauk (t.i. tolstojanstvo) je pomenil vrnitev k prvotnemu krščanstvu. V praksi ga je poskušal uresničiti s preprostim kmečkim življenjem in delom. Tolstoj je bil tedaj že svetovno znan, Jasna Poljana pa je postala prava romarska pot, kamor so se prihajali številni Rusi in tujci poklonit velikemu umetniku in učitelju novega nauka. Njegove dileme so s starostjo še rasle. Pri dvainosemdesetih letih je zapustil družino in odšel od doma, a je na poti zbolel in umrl leta 1910 na železniški postaji Astapovo. Pokopan je v Jasni Poljani.

DELO

Romani:

Vojna in mir (1864-1869)
Ana karenina (1873-1876)
Vstajenje (1899)

Novele:

Spomini na mladost (1852-1857)
Tri smrti
Tri povesti (1871)
Polikuška
Smrt Ivana Iljiča (1866)
Gospodar in hlapec

Povesti:

Sevastopolske povesti (1855-1856)
Rodbinska sreča
Kozaki (1863)
Kreutzerjeva sonata
Hadži Murat

Drame:

Moč teme
Živi mrtvec
Sadovi prosvete

Esejstika:
Izpoved
O življenju Kaj je umetnost
Ne morem molčati